

Sagssmannen.

Gustaf Gram är född 9/8 1857 i
Asa sn., Kronobergs län, på ett litet torp
under Sanktult, beläget alldeles vid grän-
sen till Hjälmseryd. All därför ett o. an-
nat, som eg. hör Asa sn. ^{är här medtaget} till är därför
sannolikt, men en delning av stoffet
har varit omöjlig. Redan som pojke kom
han i tjänst i Hjälmseryd, där han också
blev knikt först i S. Hetseryds gård sedan
i Kiska, där han ännu bor. Han är
nu kyrkväktare. - Traditionen har G.
väl bevarat, han har varit intresserad
av den, o. har redan från barnomskeu-
met starka intryck av modern, som
var född i Asa. En mängd vetande har
forts.

3628

forts.

han sedan fått i Hjälsesbyd, där han
är en smula 'kodahtor'

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

II

Bården.

Bården kallas de det som går
igen, när en människa har dött,
o. det inte står riktigt rätt till
den är som en människa att se på,
ett slags dubbelgångare, men genom
skitlig o. går fram om det är en
genom stängda dörrar

Småland
Västman
Hälsing
1932

3628

ppb. 16. 1. 1854
P. 1. 1. 1854
Marau
1854

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Maror var det somma som
var, o. det kunde en för resten se,
vilka som var det, för de hade in-
te ett ben på kroppen. Men själva
visste de aldrig om att de var ma-
ror. De brukte vada folk om vätter-
na, så dessakthet på att vada andan
och somma maror gav sig på dju-
ren, särskilt på hästarna, så de
var genomvatta o. tovigga i hälet,
när en skulle ge dem på morgonen.
Jag tjante i min ungdom
i södra andan på socknen. Där ha-
de de en stor fin lundst, som ha-
de ont av maror var evliga nato
ports.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

På slut tog husbonden o. satte
på hesten en lina på ryggen, så ej-
gen kom upp, för att man skulle
sätta sig på den när hon red ho-
nom. Se de brukte sätta upp lina i
lagårdarna. Kommer en in i gamla
lagårdar än i dag, så kan en få se
gamla lina hänga i taket. Det är
mot morot det. Men när morgonen
kom så var bonden alldeles röddes
skuren i skrevet, så han rådde in-
te med att gå på flere där. Se det
var han sjöts som var morot o. ha-
de ridit sin egne hest, men det
hade han aldrig sjöts vetat om förr
än nu.

Det annat säll all skyddes djur
forts.

forts.

3628

ens för att bli marrieda var att
skjuta skator o. hänga upp iene
i lagåren, de skyddades lika bra
som liss.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Rödhäiiga

Rödhäiiga sa' de var gjorda / av-
lade / på morgonen, imman solen gick
upp o. himmelen var röd.

Puckelryggar

Puckelryggar hade fått sitt lyte
till Staff för att föräldrarna hade
gjort något bröd - vad slag vel ja inte.

Söndagsbarn

Sådana som var födda en söndags-
morgon skulle kunna se spöken, när
de blev äldre.

Småland
Västman
Hälsingland
1939

3628

Uggl. Erik Johansson
Ber. Ant. Brann
"Laukehäring" född 1857 i Åker

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

En bonde var det som var ute
en skärforsdagsmorgon o. skulle skju-
ta toppar. Nu bodde det vid Allgunnen
en häring, de kallade Lillan - hon var
så ohälsigt lång den där, så det var
ett ohälsigt... När bonden kom förbi
fick han se häringen gå några
kring godseltare o. skrika: "Så långt
som detta ropet höres ä sauket snitt"
Och så hade hon en kanna full av
vatten. Då sprang bonden fram o.
stök till henne med bussen i
pöven o. skrek: "Så långt som denna
snälles hörs ä sauket dill, häring!"

Skrydd för halvande kor

Vad det en ko som hade
halvat vad det noga Innan de utjöl-
hade henne första gången fick de
lov att röra i en kornka efter hen-
ne för vad det då! sån där nor-
tänsk trockäring som ville baka
pannekak av mjölken från koen, så
fick hon bara kockit i sin bunke.
Och när de skulle bära in mjölken
fick de ha en hushålls över för att
den inte skulle bli förgjord.

Hillegods.

Hittade man något på vägen,
skulle en först spotta 3 gånger på
det föremålet, innan man tog upp
det. För det kunde händer, att det var
någon som hade haft böldas eller
något sådant, o. för att de bli av
med dem, tog han då o. kramade
ut av dem o. stötk av variet på en
gammal tröja el. något sådant o.
la den på en väg. Kom det då nå-
gon o. tog upp den o. inte spottade
3 gånger, så fick han det ounda.

Klyftad.

Klyftade de in i ett nytt hus
eller i ett, där de trodde att de hade
haft olus, de som bodde där förut,
eller att de var sådana så de kunde
göra de efterkommande skada, så kas-
tade de först in en kott, innan de
gick in i huset. Då skulle trollty-
get fara på den.

Folkmedicin.Fallandesot.

Hade barn fått fallandesot / jfr. Navaunderskap & födelser: Försiktighetsåtgärder etc. / så tog de kläderna som den sjukte hade på sig, när han fick det första anfallet o. krände o. varseveliga träd. Det skulle hjälpa. När de såg, att barnet skulle bli fallandesjukt, tog de efterborden som blev efter det barnets födelser o. tor hade o. gömde. När sin barnet fick sitt första anfall, så gav de det av efterborden att äta.

Likky.

Hade barn likky / jfr. Navaunderskap o. föds.

forts.

o. födelse: försiktighetsåtgärder etc. /
 eller att de själva hade några utslag
 eller fel i hyn, så tog de av dop-
 vatten o. strök barnet i ansiktet
 med det. Och användes dopvatten
 det gör många än idag. Likaså
 gjorde de om de hade våldsmäns-
 ken /jfr Kavandeskap etc. / Ett annat
 medel var att ta kol från den
 plattan, där det hade brunnit^x o. ta
 o. lägga det i vatten o. lösa öpp
 det o. se en skrypa av vatten på
 våldsmäcket. Det tog bort det.

Kiklosta.

Hade de barn som fick kiklos-
 ta skulle de ge dem mårremjölke,
 o. de modern blev skrämd.

forts.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

- och det gör de allmänt än i dag
värtor

Värtor knöt de bort. Det skul-
le en ta en lisd s. knyta om vär-
tan s. säga: "Jag knyter, jag knyter"-
"Vad knyter du efles", skulle den som
hade värtan fråga. - "Jag knyter bort
din värtan, i träen i jora". Det
skulle de säga 3 gånger. När det var
gjort, skulle en lägga träen under en
sten, som låg norr om vägen s. när
seu träen ruttade skulle värtan va-
ra borta. Och det har jag själv försökt,
men på mej hjälp det inte.

Kuarren

Kuaren sattes sig i ledarna, det var
vanligt, att de gick det i handleden
forts.

forts.

när de gick med skara o. skar. Den
 högg de bort. Det tog de ett halvt
 strä o. högg i lederna på. Den som
 högg skulle säga: "jag hugger, jag hug-
 ger". "Va' hugger du efter", sporde den
 spika. "jag hugger bort din kuass."
 Det skulle de säga i gängor efter var-
 anna, o. sin skulle den spika vara bra.
Trallskottet.

Trallskott det var giklahugg, så
 de knappt rädde med att röra sig. Där
 gick det en gång, o. ^{de} var efter en sån
 där klokes kätting, åt honom, för att hon
 riktigt skulle ~~vara~~ ^{se} efter vad det var.
 Hon stäpte bly i en spillkruka, som
 hon höll på ~~med~~ ^{med} ~~håll~~ ^{håll} på ~~med~~ ^{med} ~~håll~~ ^{håll} på ~~med~~ ^{med} ~~håll~~ ^{håll} på
 Hur hon ryttade, så blev det en
 forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

trollkänning i spillkummen, o. då var
det klart att det var trollskott. De
skulle ta en bäska o. lägga lite kull
i o. sen skjuta över den sjuke, så
skulle den gå bort.

Gastkränning

Blav de gastkränade - fick blia rån-
des om livet, - sköpte de bly o. tog så
reda på vad det var. Sen fick de
skjuta över dem med en bäska eller
elka med svavel, det skulle fördäva
det onda.

Skervan.

Kade barn skervan skulle de dra
den genom gam, som var spunnat o.
hålat, 3 gånger.

forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Skatlede.

Hade de uatalia, skulle näu ta
o. baka väfflor o. baka in levandes
toss i dem - men den sjukes fick
inte veta om' et. ~~den~~ skulle han äta.

Ett annat medel var att de tog
här emellan benen på en hant - om
det var ett fruntimmer, som var
sjukt, - på ett fruntimmer - om det
var en hant, som var sjuk, o. bak-
te in det i väfflorna.

En var det som hade en liten
pösk ett stycke här ifrån. Han hade
jämt en orana för sig att suga
på tummen, när han låg i vag-
gan o. det tyckte ju inte hans för-
forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16

aldre om. Så kom "hemmes" svärmor
dit en dag. Hon såg ju pojken hon.
Och nu hade barnets mor arbetat hos
en päls-handlare när hon gick med det
s. då sa' farmodern, att det var där-
för barnet gjorde så. s. hon tog o.
klippte av lite skinn på en skinn-
kruge o. brände, s. så fick man
äta askan. Men det hjälpte inte än.
Då tog de o. drog honom runt
fönsterbågen, tre gånger moturs
tre gånger med sig, men om det hel-
per hjälper, det vet jag inte.

Kobotande.

En käring är det de kallar Håk-
sa-Lisa, hon ska va lite klokes
menar de. En bonde var det som
hade en ko, som hade blodgång o.
var illa därav. Han skickade efter
käringen o. hon skulle boka kon. Och
hon befallte bonden, att han skul-
le ta o. klippa här av sig emellan
benen o. se'n baka in den i bollet
med mjöl o. vatten o. ge kon. Det
gjorde han, men kon dog i alla fall.

"Hista dropet"

Kreatur kan mieta dropet/dropet/
det sker genom att de går i vatten o. får
kvalster i sig. Jag hade en ko, som mis-
ste dropet o. jag trodde hon skulle stry-
ka med. Jag gick till min svärmor o.
bad om råd o. hon sa' till mig att jag
skulle pissa i en flaska o. seie ge
hon in av det. Jag gjorde som hon sa',
o. hon blev bra.

En är det här när: Hoda, som
botas kreatur. I gårdboens skickade
de efter honom, när deras ko mis-
ste dropet. När han kom, gick han
först o. såg på hon, o. seie gick han
mudan o. sket på en gräsudd o.
gav hon in den, o. hon blev bra.

forts.

2628

Och det brukar den gubben göra
här med när de här mist droppet,
här all de där, det gör en då aldrig
när han här behandlat dem.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

Sandys Sm

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

Tro om ärlor

Ärlor var det farligt att göra illa vid eller hata en bonde var det som var ute o. plöjde o. hade en flock ärlor efter sig. Han tog o. smut till i flokken med psiken o. det tog på en ärla, så hon dog. Men det skulle han inte ha gjort, för bara en minut efter slapp hans ene och en o. dog.

1006. An.

Om paddor

Paddorna skall va' ett sorts folk
Det var en hustru som gick med barn
Hon gick inne i köket. Då kom där
en padda inhoppandes o. hon var så
tjock o. stinn, för hon hade väl yug-
el i sig. Hustrun begynte beklaga
sig för paddan, hur svårt hon hade
det. Då mente paddan att de skul-
le säga varandra till/göra besök
hos varandra/ när de hade fött Och
först gick hustrun ner till lagaren
där paddan höll till, men då såg
hon riktigt som troll - det var
paddans ungar.

berför det ingen beaven finns
i Elgungen.

Nere vid Grönshult bodde
det en rackare-kona, de kallte henne
svarta Lena, & hon gick omkring
& liggde & krusade lite varstans
här i bygden. - En gång var det en
bonde verifien en gård där intill som
hade varit & fiskat i Elgungen &
fått så alldeles med fisk. Då
kom rackarkonan & gick där & bad
'bara en enda liten fisk'. Men gub-
ben var snål & gav henne ingen
utan hånade åt henne i stället.
Men det skulle han aldrig ha gjort,
för hon hämnades & så, att i Elgungen
skulle där aldrig mer dras upp en
fisks

forts.

3628

bräsmen - det var det bonden hade
fädd. Och sen dess har det heller aldrig
gjorts det heller, vi lämnat jag vet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23

Inn angående Hjämbildernas
inverkan på människornas
egenskaper.

Folk som var födda i "vatten-
mannen", kunde finna vattenådror

De som var födda i "stenbocken"
var starka

De som var födda i "skytten" var goda
jägare

De som var födda i "fisken" var
goda fiskare.

Havauderkap o. födelse.

Försiktelighetsitgärdes för
undvikande av "fallaundersjukan"
När fruntimmarna gick med barn
förr, var det så mycket de skulle
akta sig för, för att inte barna skul-
le få sjukdomar. Gick de nära
ett ställe där de slaktade t. ex.
en kalv o. gick se honom ligga
där på slaktaolau o. dingla med
huvudet o. vräla o. tjuta o. blev
rädda för det, så blev det likadant
med barnet. Det hängde o. dinglade
med huvudet o. gav stäcka låten
i häu sig - det var fallaundersjukan
de kallar. Var det nu i t. ex. hionde
forts.

forts

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

veckan de gick med barnet s. blev
skrämda, så bröt sjukdomen ut
när barnet var 10 år. Var det i t.ex.
35 veckan så kunde det när "barnet"
var 35 år. Och ju yngre barnet var
när det bröt ut, dess farligare räk-
nades det (om dess botande se under
folkmedicin?)

2) Harmynthet.

Så skulle de akta sig för att
se horor, antingen de var skjutna
eller fått ut i skogen. Det fick de
~~valdelse~~ harmormor av, barna. Och
det var samma dant, om de såg en yxa
som var kvar i en luggkubb.

3) Slingsighet i benen.

Farligt var det, om de kom o. fick
forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

se, när de höll på att slå en orme,
eller gick i skogen o. blev skrämda
av en. Då blev barna så där sling-
riga i benen, som ormen var.

Likky

Est anser de skulle akta sig för
var att se lik. Kom en lintha, som
skulle barna, o. såg lik, blev barnet
alldeles blekt i ansiktet som ett lik,
fick likky, de kallas. (Om botandet
se folkmedicin)

Väldsmärken

Fick de se väld, eller det flam-
made upp en eld i spisen o. de
blev skrämda av det o. tog sig på
krappan eller i ansiktet, fick bar-
na väldsmärken, där modern ha-
forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

de tagit sig / Jfr. folkmedicin /
"Eodelsmännen"

Jag vet en käring som stod o. bak-
te. Hon blev skrämmd av en liten rät-
ta, som kom o. hoppade in bakryggen,
när hon öppnade den. Kärrens barn fick
ett märke i ansiktet, som var lu-
det o. alldeles liknade en rätta, för
att modern tog sig där, när hon blev
skrämmd.

Studen lyften.

En annan käring var det här
intill som gick med barn. Hon gick
bort till gravgården, o. där bodde
det en gubbe, som hade en hatts
gris, som han släppte ut på tou-
ten. Nu ville det sig inte bättre
forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

Än att när häringarna kom förbi,
så kom grisen framstormandes ut
lagårdsdörren o. häringarna spratt
till, för hon blev väl bry. När hon
såg födde barnet - det var en flicka
så var det helt precis som grisen
och hon lever än o. är väl en 25 år.

En annan häring var det, hon
kom in i en lagård o. fick se, när
en ko höll på att kalva, - det
skulle de akta sig för också, så de.
Hon fick fram kalven o. såu häng-
de där några stolar av tälsten - efter
hördar - o. dimglade. När hon såu föd-
de - det blev en pojke - så hängde
det också bara stolar på hönarna där
forts.

forts.

3628

puungen skulle sitta s. där rann
bloden av honom. Och han dog efter
bara en liten stund.

Hoosherwa

Det slags sherwa är det de kal-
lar hoosherwa. Det får barn. Krop-
pen växer på dem, men bena blir
sköra s. dåliga. Om deras mor är en
hora s. ligger s. bolat med en s.
har sin lille- eller om han har vänt
på armen med sig i sängen, s. hon
sitt blir med barn av det, så får
det barnet hon då föder hoosherwa
till straff för sin mor.

Födelsen.
~~~~~

När de skall till att fö barn
forts.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30

Födelsen.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31

sa' får de ju kyngar men det
fanns kloka gubbar o. kättingar, som
kunde sätta bort dem på andra;
deras hant kunde få det. Och jag
har t.o.m. hört om en som satte
bort det på ett gap. Han lät kät-
tingen andas i händerna på honom,
o. sen strök han med händerna på
stängerna i ett gap. Och de begynte
happa o. vrida sig, som en kätting
gör, när hon har kyngas, men kätting
en låg still o. kunde ingenting o.
födde barnet.

Efterbörden

När kättingen hade fött ett barn
sa' skulle de ta o. bränna upp ef-
terbörden, det var rent farligt all
forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

32

hækte ut den. Jag hade en fastes
som bodde inne vid värt. Hon bar-
nade o. det var en häring som
skulle hjälpa henne, o. hon ^{tog} tvätt-
vatten, som hon hade tvätt hen-
ne med o. efterbörden o. stängde ut
hen det skulle hon aldrig ha gjort.
Se då så att disken kom o. plögade
barnafödelskan då. Och med fastens
o. var det förbi. På den märkte
hon väl inget, men så fort solen
hade gått ner, begynte det att anst-
ta henne, så hon flög upp o. ner i
rängsen o. skrek o. gick av. Hon kunde
inte begripa vad det var, men till
slut fick hon väl veta, vad or-
sak det hade, o. hon blev precis
forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

Skölletes, för att den andra hade
gjord så. Se det var för att skada/pa-
ker, mente de, för att de bägge var
visst inte riktigt sams. Och det var
ingen annan råd än att skicka ef-
ter en häring som kunde lite mer
än andra. s. hon gick s. tog reda
på efterbörden s. brände opp den
s. lätte lite s. offrade där han ha-
de legat s. hade en del schakter
för sig som vi inte förstod. Och
natten därpå hade faster inte ont
av något s. inte sin heller. / Om
efterbördens användning i folkmedi-
cinen se detta. /

För resten var det farligt att
håva ut något efter hustrun före
forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

34

de 40 dagarna, innan hon var ta-
gen i kyrka, hade gått till ända, -
eller tända ut laser med blod på
efter henne. Det fick barnet out av
det hon "draken" o. plågade, den om
natten så de skrek o. vred sig.

Det bra sätt att skydda barnet
mot det, var att tända svavel under
vagnen, så att röken slog upp o.
drog bort draken.

Lite fick elden heller släckas
i ett hus där det fanns ett odöpt
barn. Gjorde den det kunde trollens
ta o. byta bort det s. g. den en
hollunge i stället.

Med det första badvattuet var
det också så unga. Det skulle de ha
forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35

tagit in i ena soken gått ner o. sen
skulle det hållas över eld s. där la-
des eldglödes i, för att det inte skul-
le bli barnet till skada. Sen fick det
inte heller hållas fritt ut i luften
utan genom ett hål i tildet borta i
soporan. Se det var onda makter som
eljes kunde komma o. skada barnet.

Nappa mössan

Det var där det fanns ett frun-
limmet som barnet, men som inte
var taget i kypke, skulle ingen gå
in, som var oskyld eller som inte
haft med ^{henge} att göra vid förlossningen.
Se hon räknades för heden (hön)
dä. Kom det någon, nappade hon
mössan av honom o. då fick han
forts.

forts.

3628

köpa henne igen för en 25-öring
eller så. Det var som en liten gå-
va till barnet, se.

Dopet

När de sen gick till dopet med
barnet sydde de in stål i svepplor-
na till skydd mot trollena. Sen
var där pengar för att de skulle bli
rika, psalmbokblad, för att de skul-
le läsa bra. Och så fick de smör o.
bröd i handen för att de inte skulle
lida nöd på det viktigaste, sen de
kom ut på egen hand.

När de till kyrka o. där var
flera barn skulle pojarna vara
till höger o. flickorna till vänster.

Skriv endast på denna sida!

forts.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

Dopet

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

37

o. pojkarna skulle döpas först. Skick
barnen bra i dopet blev de klokare
när de blev stora eller skolelärare
eller lärarinnor. När sin dopet var
övers passade de ^{bräddarna} på o. sprang fram,
när prästen vände sig mot alta-
ret o. stoppade en nörduk eller en
klut i dopvattnet - o. det gör många
än i dag. Det vattnet hade de sin
att stryka på barnet, där det kom-
de ha några utslag, eller videls-
märken eller annars inte var rik-
tigt friskt i skinnet.

Samma har jag hört också
har tagit dopvattnet o. hällt övers
en husbärbuske, för att barna ska
få lockigt hår.

forts.

forts.

När de sin hade döpt barnet o
kom hem med det så skulle de
dra det 3 gånger genom en kylla
som de hade i taket o. kuckte ha
kiöd på. Det var för att det inte
skulle bli för högt o. sin bli
smält.

Somma lät dem sin gå med
foten där en ko hade gått, det var
för att det skulle bli rika.

När de sin tog på barnet
den första skjortan skulle de se till
att de trädde in höger arm först.
gjorde de inte det, blev barnet
västehänt.

Kyrkolagringar
"I kyrke"

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

39

När sju 40 där hade gått efter födseln, skulle fruntimmerna tas i kyrke. Sörförinnan skulle de inte gå någonstans, det var inte passande. s. sju höll de före att det blev o-
lur i det huset hon kom.

När de kom till kyrke fick de gifta fruntimmerna lägga sig på knä på en pall i våkenhuset. Och sju lade prästen en bön över henne s. tog henne i hand / "ta hade för sist" /

En hora tog de till sakristian o. hon fick skifta sig s. tog i kyrke, sju hon hade fått sig ett straff-
tal i kyrkovaändarnas närvaro.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

40

Allt intet tas i kyrke annars opas-
sande s. sen skulle fruntimmerna
också bli likare, om de togs i kyrke-
de hämtade sig fortare. Men är det ju
många som låter bli, men det är
rätt många som håller på det än.

Lånar fruntimmerna var kyrk-
tagna var de hedna /'herna'/ s. intet
rena, s. då fick intet deras kallar
komma vid dem. Var det någon som
intet rädde med att styra sig, s.
det blev hämt - genom att de fick
barn tidigt eller på annat sätt —
fick de lägga 5 delar i kyrkobot
"Böta kyrkodörs" kallade de det. Some-
na sa' fast det ju var mer på
skämt att de "slog spik i kyrkodörs"
forts.

forts.

3628

ren". Den seden är ju förstås
bortlagd för många Herrans å ren

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

41

Småland
Wästra
Gästrik
Sjunde
sept 1932

3628

M. E. L. Johansson
1887. Kungälv
Vädermärken född 1857 i Åsa

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

42

Värfrudagen tog de märke
för vädret. För det då skulle det fry-
sa i 40 mättes sen. Om det nu inte
slog in, så att det höll sig frostigt
i 40 mättes, så fick de igen de kvar-
varande på hösten, vid järnnästerna
de kallar, 18, 19 o. 20 aug. För att skydda
sin äng då, tog de o. tände opp eld
på tvällen, om de trodde det skulle
bli frost. Det skulle vara norr om
åhrarna, för se det var därifrån eld
kyla kom.

Vid värfrudagen sa de, att
tranan var ljus i säg. S. v. s. då
var det så ljus blivit, så en säg
forto.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

43

att klå av sig vid dageljus.

Tiösta sommarnatten kallas
de förr den som kom efter värfu-
dagen - då var värfudagen den 6/8 -
gamle varfedan - då veckoräkningen
böjas.

Petri fänge - regnar det då, så
regnar det länge.

Truntimmersveckan kallas vi
pöseveka, för då regnar det jämt.

Kudermässe stubbakall
varar till varfedas sommarnatt
d. v. s. är det nu vid Kudermässe,
ligger den till värfudagen.

Får en sopa taket med hallen
får en sopa golvet med vatten
d. v. s. blir det så bra skörd att
man kan gå i ladan på den s. slä
hallen i taket, så blir det västing
vinter att man får ha vantar på
sig inomhus.

Noaks skepp är ett väderwäcke
de har. Det är skyn som kommer
opp. Går de i norr s. söder blir det vä-
deret väder, i öster s. väster dåligt.

Somma famus det också som
kunde se på lösten i ventergatan
- ventergata - hurdant väder det skulle
bli motsvarande där på vären.

Julsekeron m.

När de satt till bords förr på julafton på kvällen så var det en plats tom, om de hade någon som upps var-död i det huset. Det var åt honom.

Julgranas hade de inte i min barndom - ja, utom på herrgårdar förstås. Där började de ha dem, o. sen tog folket upp den seden.

På julaftonskvällen skulle de ta av julbrödet o. gå ner i lagaren o. ge kreaturen lite av det o. säga: 'Nu är det jul'. Det var för att också de skulle veta, att det var jul.

Av julbrödet skulle de sen göra
forts.

forts) Småland
Närsta
Ljåbomans
1978-1932

3628

Mrs. E. Johansson
Skr. Gustaf Gramn
Född 1877

men en kaka till varfrunden o.
då de dröjde, för att de inte skulle
tröttna, när de plöjde med dem.

På julaftonen var det ett far-
ligt leende. Då var glösa ute o.
sprang, hon var som ett stort roin-
-hö brände i höckshulta försten sa-
de. Och då var de döda oppe ur
sina gravar. Och att de var inne i
hurens kunde de se i asken i spisen
för det var det märke. Och and-
ra sa att de hade sin julstilla i
kyrkan före den riktiga på morgonen.
Och det lät de alltid mata ut sta-
framma till de döda på julaftons-
natten.

På julumorgonen körde de sin
forts.

forts.

3628

fian ottan

i kopp hem, för de trodde att den
som kom först hem, fick först in-
bärgat snöa år.

På juldagen mähade de inte,
men på annandagen skulle de skj-
ta i hop all dyngan till en hög på
lagäidsgolvet, innan de kastade ut hen-
ne. Det skulle vara för att djuren
skulle samla på kvällarna, när de
gick ute på rönnskete.

Och den - dagen började sin jub-
gillena ute s. de var då, de unge
ute o. dansade s. roade sig.

Annandagen var också rätt
finsredagen. Se sin blev det lagom
att ta ut lyning vid nyårsnytt o.
sin gifte sig före väsen, så de
forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

48

kunde ta i tu med värbuket.

Si red de också "Stoffaus ske-
ne". Det kallade de det när de var
ute o. red o. hörde annandagen. Det
är längre in boklagt.

Smilend
Nasta
Hälsning
1932

Karl Johansson
Jonköpings
Samlings- & Sats. Arbets
Född 1852 i Åsa

Nyårsny

Vid nyårsnyet var det tursamt
att ta ut lysning. Men sen är det
många som tar fel på vilket som
är nyårsnyet. Det börjar inte förr-
än efter den 11 jan. Det första nyet
på det nya året kallas om det tår-
des före den 11 jan. för 'träning'.
Och det lärde jag mig i min ung-
dom. Det var en vävargubbe som
gick förbi vårt - han var lite län-
se nerifrån Småland. Han talte om
att det var fel som vi hade för oss,
att det kallades nyårsny, det första
som tårdes även om det var före den
11 jan

Dec 20th 1857. The
Ford 1857 in the

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

50

Päskveekaus dazai. palmionday
soaita mänday, vaita tisday, dymmiel-
onday skära torsday, länza freday o
päskätöday.

I pñickveckan hade de så myc-
ket för sig. På dyummeleoudag fick
en inte gå barfotad, gjorde en det
skulle en få dymlingar - det var till
sorts bölder i fötterna. Lute fick de
då, eller efter den där lugga ved, då
skulle kreaturerna få out i fötterna
(då gav också påskkäringarna sig
i väg o) då gömde de raka o. host
i ygnen.

På skåra torsdag tog de o. därefter
 Skriv endast på denna sida! forts.

forts.

3628

de dynga över lagäidsdörren. När den
sin hade torhet togs den ner o. anvä-
des när kreaturen gick out i magen.

Sin smetade de ner med tjära, långa
kors i lagäidsdörren - det var mot påska-
köringarna, att inte de skulle röra
deras djur.

På kvällen den där skulle de
unge som inte hade fästuren, resp. fäst-
ur, men ville se sin tillkommende
äta upp en salt vill o. sin gå o.
sätta sig vid en källa med en bär-
gare i handen. Då skulle den som
var ämnad att den komma o. ge dem
att dricka.

På långa fredag gick de upp
tidigt o. piskade varandra med pås-
forts.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

51

Uppas, Offensiv
Johas Gustaf Olsson
Född 1857 i Iså

Småland
Wäster
Hälsö
1878 1932

100th 100th

forts. ^{Sm.} Hjalmar.

3628

Uppf. E. A. Johanson 1932
Ber. Gust. Grann.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

52

karis, nuu solen gick opp. Men sen
som lite solva på sären. Lekte
moren i huset stenhakar med en
tju, det var natten långa fredag. O
den där var det stor skam att gå
bort vägonstans.

På påska lördag brökte de bän-
da på folk påskpass. Det var nån-
ra talldrostar de band ihop med en
sömmen i. satte på folk bakifrån
n. det hette, att det var påskkä-
ringarna som band på dem dessa.

På kvällen eldade de påskeldar, det
var på nästan var hulle. När de
gjorde en påskeld tog de o. satte
en tjärtunna i änden på en lång
tröla, n. så tändde de halmskops
forts.

forts. Hjälmarsund
Sm.

3628

Uppst S. A. Johansson 1932
Norr. Gust. G. G. G.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53

om hela tröjan o. reste sin opp
den. Sen la' de en hopar vis o. sånt
runt i kring o. tände så på o. så steg
elden över härve till härve o. till
slut opp till turman. Och där var de
samlat folk i skockavis o. de lekte
o. spelade o. dansade o. hade soligt
till långt fram på natten. Och en
del de gick o. dansade o. hoppade o.
slog med gryflock o. på blackbun-
kar för att skrämma påskakärninga-
na o. en del sköt på dessa. Och sin
när elden begynte slocka så hop-
pade de som var där igenom o. det
har jag hört, fast aldrig sett, att
de har hört kreaturerna över valla,
vad det skulle va' för.

Skriv endast på denna sida!

forts.

forts.

3628

På piska-dags morgon sa' de att
solen dansade.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

54

Diiska mäg i beuen 1 maj

1 maj - valveremässe, de haller ha-
de de för sed att supa sig fulla;
det haller de "diiska mäg i beuen"
för hela året

Förste fiskedag

Helig torsdag var förste mäte-
dag på vären, förr vappade det inte.
Var en då fick den förste fisken skuf-
la en bita kvant av den o. kasta i
den. Vappade han då en gång till, fick
en fiskelycka hela det året.

Buckdol om klok gubbe

I Stachult var det en som hade fått en massa böldes i bakken o. emellan benen. Han tog o. skickade efter en klok gubbe o. skulle få honom att läsa sig fri han var var gubben o. han lita avtales, o. gubben kom ihåg det: "Sätt upp röva", komderade gubben, när han var kommen in. Han gjorde så o. så började gubben läsa.

Häroukiing, gör jag en ring,
här skall sälla sig 9 och 90
böldes - häroukiing
alla skall du ha o. alla
ska' krista

forts.

forts.

3628

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

58

o. ingen ska' du mista!
Så ville gubben gå, men det
hela slutade med att han fick
sig ett rejält kok stryk, så han
knappst rädde med att komma där-
ifrån.

RimLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

59

Mars med sitt skägg
lockar barnen utom vägg
Mars med si luva
lockar barnen in i gruva.
gruva = spisen

Förste Mars
är håller i ars.

Odetsås, Talesätt o Odetsråb

Han va' så svart, som om han
hade ramlat av ett rackarelass.

Så va' som om skam hade spukt-
tal emellan dem. (Om två som var
venner.)

Så ble' må' kalla värpe' ägg.
d. v. s. det blis aldrig.

Ha' en inget å va' må', få' en
doppa bröstet i snålebotta.

En sa' inte låga gamla katter la-
pa mjölk.

forts.

3628

En allshänakär, ä ingenling vär!
(En som är hänt till allt, den blir det
inget med)

—
Av höjmodet stort är fallet nära.

—
Ett kan en vara säker på: Ett par
skinnbyxor blir alltid kroketa.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

61

Oblaten för jaktlycka.

Först när de ville ha jaktlycka,
så gick de till maffvards, & så när
fräskt vände ryggen till, så han
gett dem oblaten, åt de inte upp
den, utan stoppade den i fickan.
Så när de kom hem hängde de
opp den i ett snöre & sköt på den.
Den som gjorde det han skulle
aldrig komma på det han siktede
på, om det var aldrig så långt håll.

I hemmet var det en som gjorde
på det visst & han var en skicklig
jägare. Men det är farligt för det
är så sälla sig åt Skam. ^{Herre} tog
forts.

forts.

Skam också levandes en gång, han
gick o. jagade. Det kom en stor vit
hare o. sprang emot honom o. han
sköt på honom, men haren tog o.
stängde upp honom i luften som
en vante o. öddade honom på fläsket

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

63

Kyrkomull för fälycka

I Söndra bodde det ett folk & de
levde ännu fast de är gamla. Det kom en
finnköring till dem & lärde dem hur
de skulle få hus i lagårn, så de rent
av skulle bli rika. De skulle ta mull
på gravarna efter tre personer, som hade
dött av älskely, & sen lägga det i ett litet
kryt & gräva ner det i bakken & sen
ge dem lite i i vatten att dricka. Men
de begynte grubbla så på det, att de blev
tokiga.

Sed vid sidden

Vår de sädde för skulle de säga:
'På i Jesu namn'. Och dess-förinnan
skulle de ha tagit lite ull i säka-
ret. Då skulle det bli g' äring.

Lädd av livet

Höven siddes i sjunde veke i veke-
talet på en fruntimmersdag, helst
Karolina, då blev det bäst Och när
de siddes skulle där vara sju frön
för en reaktör, om det skulle vara
riktigt sätt

Alle fruntimmerna ha länge
hört skulle de lägga ägg i sikalen,
men det skulle ske så, att inte så-
karlen visste om det. Då skulle frö-
bucene på höven bli lika stora
som äggene

När de såg sig den första ä-
lan tog de märke på henne för
höven. Satt han lågt, blev höven
forts.

forts.

litet, sått hon högt blev han
lång. Sed hon på en gädesgård blev
de riktigt glada, för de skulle höra
räcka så långt' app.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

67

Ja haren!

Tän de slädde för, hade de ett
talesätt. - de 'tog haren', sa' de. Det var
när de hade slätt en äng eller tunda
o. just tog det sista liataget. Det
var att "ta haren". Det var bara kom
på skämt de sa' det.